

Korupčné schémy sú už zvrátene dokonalé

V Česku sa viac kradne zo štátneho pod dohľadom politikov, Slovensko má zasa silnejšie mafiánske klany, hovorí bývalý riaditeľ českej rozviedky Karel Randák

Ivan Haluza / haluza@trend.sk

Skutočnosť, že bývalý šéf českej rozviedky vie po pätnástich rokoch práce v štátnych zložkách veľa o rozkrádaní štátneho majetku i o podvodníkoch medzi vysokopostavenými ľuďmi z politiky a biznisu, iste nikoho neprekvapí. Ale to, že otvorene hovorí o pozadí korupcie, už áno. Lebo Karel Randák sa rozhodol tiché užívanie generálskeho dôchodku vymeniť za odhaľovanie konkrétnych korupčných prípadov v českom Nadačnom fonde proti korupcii, ktorý spravuje a financuje niekoľko tamajších biznismenov. Mená konkrétnych podvodníkov fond zverejňuje postupne, no bývalý špičkový agent hovorí, že celý systém štátneho boja s korupciou je zlý. Od roku 1989 podľa neho politici v postkomunistických krajinách neustále budovali systém, kde majú na všetkých stupienkoch správy štátu svojich lojálnych ľudí, ktorí pre nich urobia čokoľvek. A tak aj niektorí vysokopostavení policajti, prokurátori i sudcovia vedia utuľtať aj tie najzjavnejšie prípady rabovania na štátnom.

Prečo ste sa rozhodli bojovať proti korupcii po tom, čo ste ukončili prácu v štátnych bezpečnostných zložkách?

S myšlienkou, že sa chcem vo výslužbe popasovať s týmto neudhom, som koketoval už pri svojom odchode zo služby na jar roku 2007. Začal som sa stretávať napríklad s novinármi. Radil som im, že keby sme dali dokopy moje a ich informácie pochádzajúce z rôznych médií, hneď by z toho boli hotové prípady. Ale novinári sú medzi sebou veľkí konkurenti, každý si informácie stráži a s kauzou chce prísť prvý. Toto k naplneniu mojej idey - založiť skupinu ľudí, ktorá bude rozkrývať korupciu - nevedlo. Uprostred toho korupčné podvody pribúdali rýchlejšie a aj výšky provízií pre korupčníkov sa znásobovali. Nadačný fond, ktorý vznikol na jeseň predminulého roku, bol potom dobrou príležitosťou na naplnenie týchto mojich snáh. Karel Janeček (TREND

11/2012) i ďalší podnikatelia do neho vložili kapitál, vďaka ktorému sa už dala vytvoriť skupina aktívnych ľudí pre dobrú vec.

Vaši kritici však tvrdia, že fond zneužívate na pomstu voči vašim oponentom z čias, keď ste pracovali pre štát.

Na ohováranie riadené korupčníkmi sa musí pripraviť každý človek, ktorý s nimi začne bojovať. V Česku sa rozprávalo, že po odchode z polície som pracoval ako bezpečnostný expert pre rôzne pochybné firmy. To všetko je výmysel. Odkedy som odišiel od polície, nepracoval som pre nikoho. Ani externe. Výmyslom je tiež, že mi ide len o pomstu voči bývalému premiérovi Mirkovi Topolánkovi. Mne korupcia prekáža ako taká. On ma síce

Ak by polícia nasadila podobné prostriedky aj na ďalších vrcholových politikov, tak s Davidom Rathom sedí vo väzení polovica parlamentu

odvolal z postu šéfa českej rozviedky, keď sa podľa mňa mylne domnieval, že stojím za odhalením jednej kauzy spojenej s kupovaním hlasov poslancov. No, naopak, ja som mu vďačný. Lebo keď sa potom v Česku za jeho vlády korupcia rozrástla ešte viac, tak už som nemusel byť súčasťou štátnej moci. Ďakujem im, že som už z toho dávno preč.

Čo hovoríte na kritiku, že fond pri vyšetrovaní neprimerane zasahuje do súkromia ľudí. Ako odhaľujete podvody, keď nerobíte trebárs odpočúvania?

Fond zo zákona nemôže robiť žiadne vyšetrovanie. Ak potrebujeme, objednávame si externých súkromných detektívov, ale ani tí pre nás nič

nezákonné nerobia. Okrem mňa na konkrétnych korupčných prípadoch pracujú vo fonde len dvaja analytici. Spoločne vyhodnocujeme i dopĺňame informácie a dôkazy od ľudí, ktorí nám nahlásia korupciu. Pracujeme len s verejne dostupnými informáciami. A, samozrejme, vieme ako na to. Máme skúsenosti z bývalých zamestnaní. Ale podstatné je, že máme úplne voľné ruky. Našu prácu zhora nik neovplyvňuje. Preto vieme byť úspešní, aj keď zďaleka nemáme také technické možnosti a právomoci ako polícia.

Zlyháva boj s korupciou v Česku i na Slovensku práve na tom, že prácu polície ovplyvňujú samotní páchatelia korupcie?

Práca radových policajtov na veľkých korupčných kauzách nie je jednoduchá práve preto, že niekde na konci sa to dotýka tých najvyšších poschodí biznisu či politiky. O výsledkoch práce polície si nerobím veľké ilúzie. Jednoducho od revolúcie nastavili politici v postkomunistických krajinách systém, kde majú na všetkých stupienkoch štátnej moci svojich lojálnych ľudí, ktorí pre nich urobia čokoľvek. A takto sa politici vedú vyhnúť aj trestnoprávnym postihom a rovnako to vedú vybaviť aj pre spriaznených podnikateľov. Bohužiaľ, na polícii sú ľudia, ktorí na pokyn zhora zastavujú vyšetrovania, a aj preto tu nebol dotiahnutý žiadny veľký korupčný prípad až za mreže. A tento neuduh s posluhovačmi nie je len na polícii, ale aj na súdoch i na štátnych zastupiteľstvách, teda u vás na Slovensku na prokuratúrach. Na týchto ľuďoch v područí politikov skončili všetky privatizačné kauzy či kauzy tunelovania bánk.

Ako policajt ste tento systém zažili na vlastnej koži.

Dopadol som ako mnoho nových mladých nadšených policajtov, ktorým ide naozaj

o dobrú vec. Ale zlý systém ich postupom času znechutí. Keď som nastúpil do českej Bezpečnostnej informačnej služby (BIS), tak som so zánietením získaval informácie o korupcii pri privatizácii bánk i o ich tunelovaní. A aj o prenikaní ruskej mafie do strednej Európy. Správy som posielal svojim šéfom, no ohlas či odkazy typu toto ešte treba dopracovať, neboli žiadne. To sa stáva aj iným policajtom. Jednoducho ma to znechutilo, a preto som po pár rokoch radšej odišiel do českej rozviedky.

Čo sa tým pre vás zmenilo?

Rozviedka nemá na starosti vnútorné veci ako BIS, ale stará sa o zahraničné záujmy Česka. V rozviedke sme mali predsa len voľnejšie ruky a ja som mal pocit, že naozaj pracujem pre svoju krajinu a nie naopak proti nej ako v BIS. Keď hrozí nebezpečenstvo zo zahraničia, nadriadení i celý vnútorný skazený systém vás nechá pracovať, no keď sa staráte do rozkrádania štátneho majetku vplyvnými našincami, znechucujú vás.

Ktoré sú najslabšie ohnivé trestnoprávneho procesu?

Jednoznačne štátni zástupcovia. Keď sa už aj k niečomu odhodajú policajti, štátni zástupcovia ich odmietaním obvinení môžu úplne znechutiť. Keď sa podnikateľ naozaj obáva vyšetrovania, najrýchlejšie a najefektívnejšie sa toho zbaví tak, že ovplyvní dozorujúceho štátneho zástupcu. Polícia potom podvodníka nemusí vôbec zaujímať. Keď sa tieto stopky od štátnych zástupcov opakujú, policajtov to znechutí. Sám poznám desiatky takýchto policajtov.

A čo čistota súdov?

Podvodníci môžu podplácať aj sudcov, ale podplatenie štátneho zástupcu, alebo u vás prokurátora, je oveľa účinnejšie. Prokurátor prípad rýchlo zastaví len za dverami svojej kancelárie, a tak sa prípad na verejné súdne pojednávanie ani nedostane. Ale zasa nechcem, aby to vyznelo, že všetci štátni zástupcovia sú skorumpovaní.

V Česku sa však zrejme tento systém pomaly obracia k lepšiemu. Najmä po tom, čo bol uväznený poslanec David Rath.

Policajti a štátna zástupkyňa Lenka Bradáčová v tomto prípade urobili kus práce, a to aj mimoriadne odvážnej práce. Ich dobrý výkon je však sám osebe dôkazom, že systém ako celok nie je dobrý. Lebo práve títo ľudia, ktorí dostali za mreže D. Ratha, obišli bežné postupy,

Karel Randák

keď o svojej práci neinformovali svojich nadriadených. V podstate protizákonne utajovali svoju prácu. Tento prípad môže byť signálom, že sa azda naozaj niečo mení k lepšiemu. Uvidíme, čo urobí štát ďalej. Doteraz mala u nás určite navrch skupina tých skorumpovaných štátnych zástupcov. Teraz sa uvidí, či začnú mať navrch tí lepší zástupcovia. Lebo, povedzme si otvorene, ak by polícia nasadila podobné prostriedky aj na ďalších vrcholových politikov, tak s D. Rathom sedí vo väzení polovica parlamentu.

Čo ešte platí na korupciu okrem policajtov, ktorí sa odvážia obísť vlastný systém práce a súkromných aktivít uvedomejších podnikateľov?

Medializácia. Keď sa už niečo dostane von prostredníctvom novín a televízie, musí to riešiť aj polícia. Preto sa aj my na fonde snažíme každý nahlásený korupčný prípad čo najlepšie dopracovať nielen preto, aby sme to mohli dať polícii, ale aj preto, aby to zaujalo aj médiá a vyšli s tým von. A ešte by pomohlo, keby sami ľudia prestali ticho prehliadať korupciu. Nehovorím, že hneď treba zapalovať autá, ale napríklad protesty Gorila na Slovensku aspoň naznačili, že ľuďom to prekáža. I keď v konečnom dôsledku sa ani u vás veľa v postihovaní korupcie nezmenilo. No a potom sa okľukou natíska otázka, či naozaj zmenu neprinesie len oveľa jasnejší vzor. Terajší politici musia odísť a musia prísť úplne noví ľudia, ktorí so starým systémom nemajú nič spoločné.

Vymeniť všetkých politikov však nie je reálne.

No veď to. Schodnejšie, i keď tiež mimoriadne namáhavé, bude len neustále opakovať prípady, ako je D. Rath. Treba ich zatvárať dovtedy, pokiaľ aj ostatní zo strachu pred trestom neskončia. Treba preriediť ich stavy. Je to ako s terorizmom. Keď zlikvidujete veľa teroristov, tak ich organizácia nestíha dopĺňať novými a nakoniec sa celá sieť rozpadne.

Sú nejaké rozdiely medzi korupčným správaním českých a slovenských politikov?

Tí českí dotiahli korupčné schémy úplne do zvrátenej dokonalosti. A to vtedy, keď dve najväčšie strany ČSSD a ODS uzavreli opozičnú dohodu. Dohodli sa, že ani po zmene vlád si nebudú masívnejšie meniť ľudí na úradoch a v riadiacich orgánoch štátnych podnikov. Korupčné prepojenia sa tak nikdy netrhajú, ako k tomu dochádza trebárs po zmene vlád

na Slovensku. U vás sa na čas bašovanie na štátnom prerušuje. Ale len dovtedy, pokiaľ sa prepojenia nasadením vlastných lojálnych ľudí opäť neobnovia.

V Česku je korupcia masívnejšia ako na Slovensku?

Jednoznačne. To dočasné popretfhanie korupčných sietí na Slovensku stačí na to, že v Česku sa pod dohľadom politikov zo štátneho kradne viac. Slovensko má, naopak, viac rozbujných organizovaných zločin vedených kriminálnikmi. Mafiánske klany malo Slovensko vždy silnejšie. A v Česku je rozdielom pri korupcii aj to, že sa do nej vo väčšom zapájajú právnické kancelárie, ktoré sú poverené organizovaním tendrov. A v Česku tiež neinkasujú najvyššie provízie ani tak politici či strany, ale skôr ich poradcovia - tí akože lobisti. Možno by sa českí politici až divili, koľko u nás berú z uliatych peňazí navonok len menej vplyvní prostredníci medzi politikou a biznisom. Väčšina peňazí končí u nich a predstava politikov, že idú aspoň pol na pol, je ďaleko od pravdy.

Platí v Česku i na Slovensku to, že úrady

Najväčší biznismeni hrajú na istotu a rozdeľujú svoje zdroje medzi viac politických strán, aby mali vplyv na každú

idú tvrdo po korupcii politikov iba vtedy, pokiaľ sa má vyšetriť na objednávku iného politického oponenta?

Nie. Maslo na hlave majú všetci, a pretože nevedia, čo všetko na nich iný politik vie, radšej si navzájom kryjú chrbát. Ani D. Rath nebol žiadnou objednávkou iného politika. Naozaj je za tým skvelá práca policajtov, ktorí obišli systém. Iné je, že po krku si navzájom idú sprostredkovatelia - tí lobisti. Jednoducho chcú z cesty odstrániť konkurenta v boji o provízie.

Aké sú pre politikov po doznení privatizácie tie najväčšie zlaté bane, v ktorých sa krútia najväčšie korupčné peniaze?

Jednoznačne eurofondy. Keby sa o to začala polícia naozaj dôsledne zaujímať, našla by skutočné bonbóniky.

Ovplyvňujú politické strany podnikatelia, ktorí financujú ich činnosť?

Určite. Nie je to však tak, že každú stranu ovládajú iní podnikatelia. Najväčší

biznismeni hrajú na istotu a rozdeľujú svoje zdroje medzi viac strán, aby mali vplyv na každú. Ibaže tej strane, ktorá je vo vláde, dáva biznismen zo svojho koláča viac ako strane opozičnej. Keď sa zasa vláda zmení, tak sa zmení aj veľkosť injekcií. Dlhodobu to potom vychádza tak, že od jedného podnikateľa má každá strana rovnako. Väčšina peňazí, z ktorých strany žijú, sú pritom čierne nepriznané peniaze.

Ste takmer po dvoch rokoch odhaľovania korupcie spokojný s výsledkami práce vášho nadačného fondu?

Naším najväčším úspechom je odhalenie tunelovania Pražského dopravného podniku. Úspechom je, že ľudia, ktorí boli v podniku zodpovední za zmanipulované výberové konania na rôzne predražené služby, museli odtiaľ odísť a navyše sa zaktivizoval aj pražský magistrát. Robí v podniku audity a možno padnú ďalšie trestné oznámenia. To, či nakoniec niekto predsa len skončí aj vo väzení, už neovplyvníme. Úspechom však určite sú aj samotné odchody podvodníkov z vysokých manažérskych postov.

Ktorý korupčný prípad z práce vo fonde vás najviac pobúrila?

Práve v Pražskom dopravnom podniku vedenie bezbreho predražovalo všetky objednávky služieb a ešte si od mesta neustále pýtalo dotácie na udržanie prevádzky. Na všetko tam mali dvojčky identických zmlúv, v ktorých boli rozdielne len sumy. Tie s bežnými sumami pre verejnosť a tie s „prestrelenými“, ktoré naozaj platili. Aktuálne pracujeme na modernizácii jednej elektrárne štátneho podniku ČEZ, ktorá však nebude mať uhlie. Lebo v bani, s ktorou sa v projekte ráta, je ho oveľa menej ako v oficiálnej dokumentácii. No hlavné asi bolo zarobiť na predraženej modernizácii. Jednoducho ďalšia obľudnosť.

Zdokonaľujú sa páchatelia korupcie?

S technikou idú dopredu. Používajú zariadenia proti odpočúvaniu. Ale možno platí, že zložité prevody úplatkov cez účty nastrojených firiem sa, paradoxne, odhaľujú vždy ľahšie ako jednoduché odovzdanie peňazí z ruky do ruky. Vtedy nezostáva žiadna stopa. S tou svojou škatulou nebol ani D. Rath hlúpy. I keď platí aj to, že mať nasnímané takéto osobné prevzatie úplatku, je tým najjasnejším dôkazom. A práve to sa stalo aj D. Rathovi. A platí aj to, že keď máte dvadsať miliónov korún doma v škatuli od

Z bicykla medzi agentov

topánok, ťažko sa to legalizuje. Ťažko sa vysvetľuje, kde ste zobrali na nový dom či auto.

Majú Česko i Slovensko na odhaľovanie korupcie vôbec dostatok odborne zdatných policajtov?

Je to problém, lebo odhaliť a zdokumentovať korupciu je zložitejšie, ako riešiť násilné činy. Ľudia, ktorí potrebujú niekde upratať čierne peniaze, sa naozaj vyznajú v tom, čo robia, a neustále svoje metódy zdokonaľujú. Je to rovnaké ako s hakermi. Tiež sú vždy o niečo popredu. Ale aj úrady sa občas snažia zlepšiť. Na Slovensku napríklad máte niečo, čo Česko nemá, ale malo by to mať. Je to Špeciálna prokuratúra a Špeciálny súd na obzvlášť závažné prípady.

Na druhej strane sa však na takéto špecializované zložky môžu korupčníci o to ľahšie zamerať pri pokusoch o podplácanie a ovplyvňovanie?

Áno, sú viditeľnejší. A preto je o to dôležitejšie, aby tam boli vybraní naozaj správni ľudia. Určite k tomu nevedie to, keď sa o posty v týchto centralizovaných orgánoch večne bijú politické strany. To nesvedčí o budovaní ozajstnej nezávislosti týchto inštitúcií.

Kontaktoval vás už niekto zo Slovenska, kto by chcel robiť niečo podobné ako vy s Nadačným fondom v Česku?

Dávnejšie bol u mňa jeden slovenský novinár a ja som mal z rozhovoru s ním pocit, že chce získať informácie na rozbehnutie podobného projektu. A možno práve tieto veci zisťoval pre nejakých slovenských podnikateľov v pozadí, lebo bez primeraného kapitálu sa veľa podniknúť nedá. Pre tých biznismenov, ktorí do toho chcú naozaj ísť, však platí, že musia zverejniť svoje mená. Verejnosť musí vedieť, kto to financuje, inak nebude mať organizácia dôveru a žiadne podnety od ľudí jej neprídu. Bez konkrétneho dôveryhodného človeka s čistým štítom je to vopred prehraný boj.

Neobávate sa o seba či svoju rodinu, keď robíte proti korupcii?

Neobávam. Predsa len Česko nie je Rusko či Balkán, kde opONENTA odstrelia ako psa. V minulom zamestnaní som tiež prešiel rôznymi situáciami, a preto si myslím, že by som si s atakmi vedel poradiť. Ľudia, proti ktorým stojíme, vedia, že o nich viem a vedia aj to, že pokiaľ by sa niečo stalo mojim blízkym, budem ich hneď brať na zodpovednosť. © TREND

Karel Randák (57) vyštudoval Fakultu telesnej výchovy a športu pražskej Univerzity Karlovej a po škole sa naplno upísal športu. Stal sa z neho profesionálny cyklista a získal aj titul republikového majstra. V bývalom socialistickom Československu potom robil aj trénera cyklistickej reprezentácie a to až do zmeny režimu. Žiadne spájanie s bývalou komunistickou políciou mu nehrozí. Všetky policajné skúsenosti začal získavať až v novom ponovembrovom zriadení. Aj keď sa po revolúcii živil aj ako ochrankár v banke. Pri tejto jeho profesii iste zavážila jeho vášeň pre iný šport. Karate aj sám trénoval. Popri tréningu tohto bojového športu dostal ponuku ísť pracovať do českej Bezpečnostnej informačnej služby (BIS). V českej kontrarozviedke, zameranej na ochranu štátu voči vnútorným hrozbám, pracoval v tíme špecializovanom na organizovaný zločin a ekonomickú kriminalitu. Odišiel odtiaľ v roku 1996, keď prešiel do českej rozviedky hájacej záujmy Česka v zahraničí - do Úradu pre zahraničné styky a informácie (ÚZSI). Vypracoval sa až na post riaditeľa a získal generálsku hodnosť. V roku 2007 ho však z postu odvolala vláda Mirka Topolánka. S oficiálnym dôvodom, že BIS a ÚZSI sa majú zlúčiť

do centralizovanej tajnej polície, ako je to napríklad aj na Slovensku, kde má Slovenská informačná služba v popise práce monitorovanie vnútorných i vonkajších hrozieb. Dodnes však k ich zlúčeniu neprišlo a sám K. Randák hovorí, že za jeho odvolaním bola obava politikov z toho, že bude odhaľovať ich prešľapy. Po odchode z rozviedky odišiel na generálsky dôchodok. O tri roky sa do verejného života vrátil, a to v oveľa viditeľnejšej podobe, ako keď bol šéfom tajných policajtov. Pred dvoma rokmi začal pracovať pre Nadačný fond proti korupcii, ktorý založil český burzový biznismen Karel Janeček. Rozhodol sa, že časť svojich ziskov zainvestuje do boja s korupciou. Fond prijíma informácie od ľudí, ktorí majú záujem nahlasovať prípady rozkrádania štátneho majetku. Fond potom týchto ľudí chráni pred pomstou korupčníkov a K. Randák overuje a rozširuje získané informácie. Dobré rozpracované prípady fond následne posúva médiám i polícii. K. Randák od fondu za svoju prácu nič nežiada i keď, ako sám vraví, časovo sa mu venuje ako na plný úväzok. Žije len z generálskej renty. Okrem neho a K. Janečka sú vo vedení fondu aj zabávač a moderátor Jan Kraus, pivovarník Stanislav Bernard a majiteľ autobusovej spoločnosti Radim Vančura. (hai)